

dr Dorota Dias-Lewandowska
"Kultura picia w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku.
Alkohol, wzorce konsumpcji i wyobrażenia o piciu".

Celem projektu jest analiza tego w jaki sposób postawy przyjmowane wobec alkoholu, innowacje związane ze spożyciem trunków wśród elit, rozpowszechnianie się nowych wzorców konsumpcji oraz wyobrażenia związane z alkoholem i jego spożywaniem kształtowały kulturę picia w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku.

W polskiej historiografii nadal brakuje szczegółowych opracowań dotyczących dziejów alkoholu i kultury picia, uwzględniających najnowsze podejścia badawcze i wykorzystujących zróżnicowany materiał źródłowy. Produkcja, handel i konsumpcja trunków w dawnej Polsce była wielokrotnie podejmowana w badaniach polskich historyków, jednak nie poświęcili oni w swych studiach wystarczająco dużo uwagi kulturotwórczej roli alkoholu. W przedstawionym projekcie uwaga skupiona będzie przede wszystkim na analizie i odszyfrowaniu dawnych praktyk i zachowań towarzyszących konsumpcji oraz postaw wobec alkoholu i funkcji, jakie spełniał on w danym społeczeństwie, w danym czasie.

Projekt skupiający się na kulturze picia w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku stanowi ważny krok w rozwoju badań nad społeczno-kulturowym kontekstem konsumpcji alkoholu. Wykorzystanie wzorców francuskiej historiografii i analiza zgromadzonego materiału źródłowego z perspektywy historii kulturowej, pozwoli ukazać w nowym świetle dawną kulturę picia, tworzenie się nowych wzorców konsumpcji oraz proces kształtowania się wyobrażeń o piciu.

"Te ich stoły są tak szerokie, że gdy się je widzi przed nakryciem obrusami, to sprawiają wrażenie scen teatralnych, na których raczej należy oczekiwać spektaklu, aniżeli biesiady" - pisał o polskim ucztowaniu w XVII wieku, francuski dyplomata Charles Ogier. Badając dawną kulturę picia możemy uznać, iż akt picia może być postrzegany jako rodzaj przedstawienia, ze swoimi aktorami, rekwizytami, scenografią, scenariuszem i publicznością, osadzony w konkretnym czasie, miejscu i kontekście społeczno-polityczno-kulturowym. Stąd też pytania o to kto był konsumentem poszczególnych trunków? jakie napoje wybierano i dlaczego? jaką rolę odgrywał czas i miejsce konsumpcji? jak kształtowały się normy dotyczące konsumpcji alkoholu? czy i dlaczego je przekraczano?

Odpowiedzi na powyższe pytania uzyskamy po przeprowadzeniu badań, które zostały podzielone na trzy etapy.

Pierwszy etap, dotyczy asortymentu alkoholi dostępnych w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku. Na podstawie analizy źródeł związanych z konsumpcją i zakupem trunków (m.in. korespondencja, księgi zakupu, spisy piwniczne, taksy, cenniki i listy wyboru trunków na stół), przepisom kulinarnym, a także źródłom narracyjnym, które dotyczą mody, obyczajów i recepcji kultury francuskiej w Polsce drugiej połowy XVIII wieku będzie możliwe ukazanie szczegółowego katalogu trunków, wpływu napojów niealkoholowych na konsumpcję alkoholu i jego status w drugiej połowie XVIII wieku, a także wpływu zmian upodobań kulinarnych na kształtowanie się postaw wobec alkoholu.

Drugi etap, dotyczy nowych wzorców konsumpcji w drugiej połowie XVIII wieku. Analizie poddana zostanie konsumpcja trunków na dworze króla Stanisława Augusta Poniatowskiego i jej recepcja (analiza konsumpcji na dworach magnackich). Opisane będą również kategorie konsumentów alkoholi, ze względu na płeć, wiek, stan zdrowia, pozycję społeczną oraz ukazany będzie wpływ miejsca i czasu konsumpcji na kształtowanie się kultury picia. W tym celu analizie poddane zostaną źródła tj. korespondencja, pamiętniki, artykuły prasowe, literatura medyczna i dietetyczna, relacje z podróży, literatura piękna etc.

Trzeci etap, dotyczy konstruowania wyobrażeń o polskim piciu, zarówno z perspektywy zewnętrznej jak i wewnętrznej, do czego wykorzystane zostaną źródła tj. pamiętniki, korespondencja, dzienniki i relacje z podróży cudzoziemców, rozmówki i przewodniki. Analizie poddane zostaną również elementarze i literaturą dotycząca wychowania, w celu ukazania wpływu edukacji na postrzeganie konsumpcji alkoholu i tworzenie koncepcji świadomego i nieświadomego pijaństwa. Na tym etapie badań ukazany zostanie sposób definiowania pijaństwa, trzeźwości, alkoholu i zmienność tych definicji w badanym okresie.

Kultura picia w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku stanowi zespół utrwalonych społecznie wyobrażeń, tworzonych jako innowacje i wzorce w środowisku elitarnym i następnie przenikających do pozostałych grup społecznych. Stąd też wykorzystane w badaniach źródła będą dotyczyć przede wszystkim konsumpcji w środowisku elitarnym, w którym powstają nowe wzorce konsumpcji alkoholu w drugiej połowie XVIII wieku.